

כתוב בקיצור שולחן ערוך (סימן קכח סעיף א): "אמרו דורשי רשומות "ומל ה' אלהיך א ת ל בבך ו את ל בב זרעך ראשי תיבות אלול וכן " א ני ל דודי ו דודי ל י" ראשי תיבות אלול. וכן " א יש ל רעהו ו מתנות ל אביונים" ראשי תיבות אלול. שלושה ראשי תיבות הרומזים לשלושה דברים שהם תשובה, תפלה וצדקה שצריך להזדרז בהם בחודש זה:

ומל ה' וגו' רומז ל תשובה .

אני לדודי וגו' רומז ל תפילה שהיא רינת דודים.

איש לרעהו ומתנות לאביונים רומז ל צדקה .

חשיבות מצות הצדקה נלמדת מתוך הפרשה. בפרשתנו התורה מצווה במצוות עשה ולא תעשה על מצוות הצדקה כמו שכתב ספר החינוך (מצוה תע"ח): "שלא נמנע החסד והצדקה מאחינו בני ישראל, ... ועל זה נאמר [דברים ט"ו, ז'], לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון, ... הכן לבבך על כל פנים במידת הנדיבות והחמלה. ואל תחשוב שיהיה לך בדבר חסרון ממונך, כי בגלל הדבר ההוא יברכך ה', ויפה לך ברכתו רגע קטן מכמה אוצרות של זהב וכסף". ובמצוה תע"ט: "לעשות צדקה עם הצריך אליה בשמחה ובטוב לבב. כלומר שניתן מממוננו למי שיחסר לו, ולחזק העני בכל מה שצריך למחיתו בכל יכולתנו, ועל זה נאמר [דברים ט"ו, ח'], "פתוח תפתח את ירך לו", ודרשו זיכרונם לברכה "פתוח תפתח", ואפילו כמה פעמים".

חשיבות הניתנה לאחר מקבלת משנה תוקף בשנת השמיטה. התורה מצווה: פרק טו פסוק ט: "הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן־יִהְיֶה דְבַר עִם־לִבְבְּךָ בְּלִיעַל לְאִמֹר קִרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרַעַה עֵינֶיךָ בְּאַחֲרֶיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְגו'" למרות החשש שמא הלווה לא ישלם בזמן ובסיום שנת השמיטה החוב יישמט והמלווה יפסיד את כספו, התורה מזהירה באזהרה חמורה הישמר לך מלהימנע מלהלוות לנצרך לכך. התורה מכנה התנהגות זאת "דבר בליעל" שהוא ביטוי חמור אשר משמעותו: בלי עול דהיינו: כפירה! וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ג) "כל המעלים עיניו מן הצדקה הרי זה נקרא בליעל כמו שנקרא עובד עכו"ם בליעל, ... ונקרא רשע ... ונקרא חוטא". מדוע כה חמור ענין זה? כנראה שהמבט האמוני מחייב לראות בכספנו פקדון משמים לעשות בו מצוות ולהרבות אור וטוב עם כל הסובבים אותנו. דווקא בהקשר הזה הבטיחה התורה שהניתנה לאחר לא תגרום לנו הפסד וחסרון אלא אדרבא ברכה ויתרון, ולכן כשנמנע מלתת יש בזה פגם באמונה. וכך מבטיחה התורה: " (שם י) נָתַן לוֹ וְלֹא־יָרַע לִבְבּוֹ בְּתִתְּנוֹ לוֹ כִּי בְגִלְלֵהּ הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל־מַשְׁלַח יָדְךָ".

בדומה לדרשת חז"ל שהוזכרה לעיל "פתוח תפתח אפילו כמה פעמים", הביא רש"י גם על פסוק נוסף (שם י'): "נתון תיתן לו - אפילו מאה פעמים". ניתן להבין דרשה זו לא רק כמחייבת לתת כפי הצורך שוב ושוב אלא גם כמלמדת על אופן הניתנה כפי שמבואר ברמב"ם בפירוש המשנה (אבות פרק ג משנה טו) "והכל לפי רוב המעשה -... שהמעלות לא יושגו לפי שעור גודל המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשה. וזה, שהמעלות אמנם יושגו בכפול מעשי הטוב פעמים רבות, ובזה יושג הקניין, לא שיעשה האדם מעשה אחד גדול ממעשי הטוב, שבזה לבדו לא יושג קנין.

משל זה, שהאדם אם יתן למי שראוי אלף דינר, בפעם אחת ולאיש אחד, לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר, ויתן כל דינר מהם על צד הנדיבות, לפי שזה ייכפל על ידו מעשה הנדיבות אלף פעמים, ויושג קנין חזק וכו"

החזרה על אותו מעשה פעמים רבות מעוררת כל פעם מחדש את מידת הנדיבות ומחנכת בפועל לנתינה. וכך תתפרש כוונת הפסוק: "נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבַבְךָ בְּתִתֶנּוּ לוֹ". דהיינו על ידי שתיתן הרבה פעמים תסגל לעצמך מידת הנדיבות וממילא לא ירע לבבך, ותיתן בשמחה.

ב"ה אנו בחמ"ד מחנכים לחסד כאורח חיים, מפעלי ומבצעי חסד רבים לאורך כל השנה הם מעשי של שגרה בבתי החינוך שלנו. בפתחה של שנה חדשה ננסה להוסיף, לעלות קומה בתשובה תפילה וצדקה ומכוח החסד והצדקה נזכה לימים טובים שיבואו עלינו לטובה.

חודש טוב, שבת שלום ומבורך,

שושי נגר